
Розділ IV

ІНФОРМАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАВА

Надія Кобецька
(Івано-Франківськ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДОСТУПУ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Інститут правового забезпечення доступу до екологічної інформації в польському праві має міжгалузевий характер та базується на нормах конституційного, адміністративного, екологічного права.

Система законодавчого регулювання відповідного права в Польщі багато в чому схожа з українською. Основою правового регулювання є норми Конституції Республіки Польща 1997 року. Ч. 3 ст. 74 Конституції Республіки Польща проголосила: «Кожен має право на інформацію про стан і охорону довкілля». Разом з тим, як зазначають польські дослідники, до 1 січня 2001 року детальних приписів, що регулювали б процедуру доступу до інформації, не було. Перші законодавчі приписи щодо доступу до екологічної інформації з'явилися в прийнятому в грудні Законі, що регулював питання доступу до інформації, участь громадськості у вирішенні екологічних проблем та оцінку впливу на довкілля [1, с. 55]. Однак він діяв з постійними правками лише 9 місяців, а 1 жовтня 2001 р. був скасований. Його приписи були включені в Закон від 27 квітня 2001 р. про охорону навколишнього середовища (*ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska*).

3 жовтня 2008 року був прийнятий новий Закон про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля (*ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*), який став (і залишається) основним спеціальним актом, що врегульовує відносини доступу до екологічної інформації. Він поширюється на відносини доступу до екологічної інформації, яка за своїм характером віднесена до публічної, і підпадає також під загальні норми Закону про доступ до публічної інформації (*ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej*).

З прийняттям Закону 2008 року приписи про доступ до інформації були вилучені з Закону про охорону довкілля. В польській науковій літературі критично оцінюється такий підхід законодавця. Зазначається, що виключення права доступу до екологічної інформації (яке розглядається не лише як право, а й як важливий принцип в сфері охорони довкілля) із загального закону звужує його значення і формально обмежує інститутом оцінки впливу на довкілля [2, с. 312].

Українське законодавство оперує поняттям «інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)» (ст. 9, 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»). Польське ж законодавство використовує словосполучення «інформація про стан довкілля і його охорону». Перелік відомостей, що становлять зміст такої інформації, закріплені ч. 1 ст. 9 польського Закону про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля. Причому, цей перелік є вичерпний і включає в основному ті ж інформаційні відомості, що і ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», щодо: стану елементів довкілля; негативних впливів на нього; заходів, політики, планів, прогнозів з охорони довкілля; звітів про виконання природоохоронного законодавства; фінансових витрат і ресурсів на природоохоронні заходи. Крім них, польський закон виокремлює самостійним різновидом екологічної інформацію про стан здоров'я, безпеку і умови життя людей, стан об'єктів культури і будівництва в тій мірі, в якій вони впливають чи можуть вплинути на довкілля та його елементи.

Гл. 2 польського Закону про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля детально регулює порядок, умови надання такої інформації. В р. 1 цієї глави включені загальні положення, які визначають зміст інформації, суб'єктів її надання, умови звернення за отриманням екологічної інформації тощо. Обов'язок надання інформації про стан довкілля та його охорону покладений на державні органи. На відміну від норм українського Закону «Про доступ до публічної інформації», який надає право звертатися з запитом не тільки до державних органів та інших розпорядників публічної інформації, а й до будь-яких господарюючих суб'єктів, які володіють екологічною інформацією, польське законодавство обмежує коло суб'єктів надання інформації лише державними органами. Водночас у ньому формулюються поняття «інформація, що зберігається державними органами» (інформація, яка знаходиться в розпорядженні органів державної влади, створена державними органами або отримана органами державної влади від третьої особи) та «інформація, призначена для державних органів» (це, зокрема, інформація, яку державні органи мають право вимагати від третіх осіб). Від державних органів можна вимагати обидва види ін-

формації. Відповідно до ч. 2 ст. 8 польського Закону державні органи зобов'язані надавати необхідну допомогу та підтримку при пошуку інформації про навколишнє середовище та його захист. Як і українське законодавство, ст. 13 польського Закону наголошує, що суб'єкти, звертаючись із запитом про інформацію, не повинні вказувати свій юридичний чи фактичний інтерес.

Польське законодавство визначає два способи отримання екологічної інформації: її поширення та надання за індивідуальним запитом [2, с. 315]. Р. 3 гл. 2 польського Закону про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля присвячений регулюванню відносин розповсюдження через електронні засоби публічного доступного переліку екологічної інформації. В ньому закріплено широкий перелік загальнодоступних відомостей та порядок їх оголошення. Ст. 12 Закону включає основні приписи щодо надання інформації за заявою (запитом). За загальним правилом державний орган зобов'язаний надати відповідну інформацію впродовж місяця з дня отримання заяви.

Самостійний р. 2 гл. 2 Закону про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля врегульовує питання відмови в наданні інформації. Перша редакція закону закріплювала два випадки відмови в наданні екологічної інформації: обов'язкового і необов'язкового (формулювання «державний орган може відмовити...») характеру. Нині діюча редакція Закону змінила такий підхід і веде мову тільки про випадки можливої відмови в наданні інформації. Ч. 1 ст. 16 містить перелік випадків, коли державні органи можуть відмовитися розкривати інформацію про навколишнє середовище та її захист з урахуванням суспільних інтересів, якщо розголошення цієї інформації може порушувати: захист даних, віднесених до таємної інформації, захист персональних даних третіх осіб, право інтелектуальної власності, вплинути на відправлення правосуддя тощо. Також відповідно до ч. 2 ст. 16 державні органи можуть відмовити в наданні інформації, якщо: «1) це вимагає надання документів або даних, що знаходяться на стадії розробки; 2) це вимагає надання документів або даних, призначених для внутрішньої комунікації; 3) заяву явно неможливо задовольнити; 4) заява сформульована надто загально». Ці положення фактично повторюють норми Орхуської конвенції. Польські дослідники, аналізуючи відмову в наданні екологічної інформації, вказують на можливості зловживання державними органами своїми повноваженнями. Зокрема, в літературі наводяться приклади, коли державний орган відмовляє в наданні інформації, надсилаючи заявнику відповідь у вигляді «звичайного листа», а не адміністративного рішення належної форми. А це, своєю чергою, унеможливує оскарження відмови в судовому порядку [3, с. 60-61].

Закон про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля (р. 4 гл. 2) деталізує розміри та порядок стягнення плати за пошук інформації, перетворення її в форму, вказану в заяві, копіювання документів тощо. Наприклад, відповідно до ст. 27 максимальні розміри оплати становлять: за пошук інформації – 10 PLN (~75 грн.), якщо це пошук до 10 документів, і по 1 PLN за кожен наступний документ; за перетворення інформації у форму, зазначену в заяві – 3 PLN для кожного носія інформації і т.д.

Таким чином, польське законодавство достатньо повно і системно врегульовує відносини доступу до екологічної інформації. Приписи відповідного інституту базуються на положеннях європейських документів, вміщені в одному законі, який деталізовано висвітлює всі питання підстав та порядку надання інформації про стан довкілля і його охорону.

Перелік використаних джерел

1. Górski M., Barczak A. Prawo dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie jako element realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego. *Acta Iuris Stetinensis* 7. *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*. 2014. NR 834. S. 47–68.
2. Raniszewski S. Prawo dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie. *Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania*. 2013. T. 4. S. 307–318.
3. Różowicz K. Nadużycie prawa do informacji o środowisku. *Przeгляд права ochrony środowiska*. 1/2016. S. 51–64.